

CAN Syndrome in Connection with Caregivers' Substance Abuse

Olecká, I.¹, Dobříková, P.², Přecechtěl, P.³

- 1** | Palacky University Olomouc, Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology, Department of Christian Social Work, Olomouc, Czech Republic
2 | Trnava University, Faculty of Health Care and Social Work, Trnava, Slovakia
3 | Police Academy of the Czech Republic, Prague, Czech Republic

Citation | OLECKÁ, I., DOBRÍKOVÁ, P., PŘECECHTĚL, P. Syndrom CAN v souvislosti s abúzem návykových látek pečujících osob. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi.* 2020; **3**(4), 204–210.

Background | The problematic use of addictive substances while caring for a child is a social pathology that reduces the quality of such care. In addition to compromising the quality of parenting, addictive behaviour can have fatal consequences for a child, as it is a significant risk factor in terms of children's deaths. **Aim** | The aim of this paper is to discuss the validity of the statistical data relevant to the CAN syndrome in connection with substance use on the basis of the quantification of the data available from the police statistics concerning crimes committed against children. **Sample and Methods** | The research sample consists of the data extracted from the statistical crime

reports known as the Criminal Records System. The data relates to selected crimes from 2019 involving a child aged 0–5 as a victim. **Results** | The most frequent offences were the abuse of an entrusted person (Section 198) and rape (Section 185). The largest numbers of offences were committed against four-year-olds, the fewest against infants. Crimes against infants were those that most commonly led to fatal consequences. The perpetrators of the offences, irrespective of the consequences, were, with the highest frequency, the children's own parents. It can be reasonably assumed that offences under the influence of addictive substances show a high degree of latency.

Keywords | Alcohol – Drugs – Crime – Violence – Addictive substances – Caregiver – Risk Factor – Death of a child – CAN syndrome – Validity of data

Submitted | 7 June 2020

Accepted | 5 October 2020

Grant affiliation | This paper was written under Project APVV-16-205, Identification of Mechanisms for the Early Diagnosis of the CAN Syndrome.

Correspondence address | Ivana Olecká, PhD, Palacky University Olomouc, Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology, Department of Christian Social Work, Na Hradě 5, 779 00 Olomouc, Czech Republic

ivana.olecka@upol.cz

Syndrom CAN v souvislosti s abúzem návykových látek pečujících osob

Olecká, I.¹, Dobříková, P.², Přecechtěl, P.³

1 | Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské sociální práce

2 | Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotnictva a sociálnej práce

3 | Policejní akademie ČR v Praze

Citace | OLECKÁ, I., DOBRÍKOVÁ, P., PŘECECHTĚL, P. Syndrom CAN v souvislosti s abúzem návykových látek pečujících osob. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi.* 2020;3(4), 204–210.

Východiska | Problémové užívání návykových látek při péči o dítě je sociálněpatologickým jevem, který snižuje kvalitu péče. Problémové užívání návykových látek se ale neodráží jen v kvalitě výchovy, ale rizikovost tohoto chování může být pro dítě fatální, neboť je významným rizikovým faktorem úmrtí dítěte. **Cíl** | Cílem příspěvku je na základě kvantifikace dat z policejních statistik kriminality páchané na dětech diskutovat validitu těchto dat vztahujících se k syndromu CAN v souvislosti s užíváním návykových látek. **Soubor a metody** | Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality tzv. Evidenčně

statistického systému kriminality (ESSK). Data se vztahují k vybraným trestným činům za rok 2019, kde napadeným objektem (obětí) bylo dítě ve věku od 0 do 5 let. **Výsledky** | Nejčastěji byl spáchán trestný čin týrání svěřené osoby (§ 198) a znásilnění (§ 185). Nejčastěji byl spáchán trestný čin na osobě čtyřleté, nejméně na dětech v kojeneckém věku. Páchání trestné činnosti na dětech v kojeneckém věku má nejčastěji fatální následky. Pachatelé trestného činu u všech forem následků byli nejčastěji vlastními rodiči dítěte. Lze důvodně předpokládat, že protiprávní jednání pod vlivem návykových látek vykazují značnou míru latence.

Klíčová slova | Alkohol – Drogy – Kriminalita – Násilí – Návykové látky – Pečující osoba – Rizikový faktor – Smrt dítěte – Syndrom CAN – Trestný čin – Validita dat

Došlo do redakce | 7. června 2020

Přijato k tisku | 5. října 2020

Grantová podpora | Článek byl vypracován jako součást projektu APVV-16-205 Identifikácia mechanizmov včasnej diagnostiky CAN syndrómu.

Korespondenční adresa | Mgr. Ivana Olecká, Ph.D., Katedra křesťanské sociální práce, Cyrilometodějská teologická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Na Hradě 5, 779 00 Olomouc

ivana.olecka@upol.cz

1 ÚVOD

Snižování věkové hranice prvního setkání s drogou je celosvětovým problémem. Aktuální užívání nelegálních drog je nejvyšší ve věkových skupinách 15–24 a 25–34 let (Mravčík, 2017). V Evropské unii má zkušenost s nelegální návykovou látkou 34,8 milionu žen ve věku od 15 do 64 let, přičemž přibližně 30 000 těhotných žen ročně užívá opioidy a srovnatelný počet těhotných užívá jiné drogy (Arpa, 2018). Dle Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2016 je prevalence problémového užívání drog 0,67 % obyvatel ve věku 15–64, což je méně než v předchozích letech. V kategorii rizikové konzumace alkoholu se nachází celkem 18,1 % populace (Mravčík, 2017). Studie prokazují, že ženy reagují na drogy citlivěji než muži a závislost u nich vzniká rychleji (NIDA, 2017; Tuchman, 2010; Šlamberová, 2012).

Problémové užívání návykových látek při péči o dítě je sociálněpatologickým jevem snižujícím kvalitu péče (pozn.: za problémové užívání návykových látek považujeme takové, které způsobuje problémy osobě pijící nebo ostatním a může mít negativní dopad na všechny funkce rodiny). V kombinaci s dalšími sociálně-ekonomickými rizikovými faktory (nezaměstnanost, nízký socioekonomický status, neutěšené sociální podmínky, nezáměr o dítě apod.) tvoří potenciál pro kumulativní efekt podmínek zvyšujících pravděpodobnost úmrtí dítěte, zejména v kojeneckém věku (Olecká et al., 2019). Těhotenství a mateřství přitom není u drogově závislých vnitřní motivací pro změnu stereotypů chování. Šlamberová a Charousová (2008) ve své studii prokazují, že matky užívající návykové látky vykazují zhoršené mateřské chování. Ke stejným závěrům dochází i Huttová (1999). Případný kauzální nexus abúzu návykových látek s páchaním trestné činnosti (v našem případě zejména násilí páchaného na dětech) je přitom dlouhodobě velmi aktuálním a často diskutovaným tématem. Přesto existuje relativně málo studií, které by se na souvislost užívání návykových látek a týrání, zneužívání a zanedbávání dětí zaměřovaly. Dle odhadů lze tuto souvislost předpokládat až u 21–54 % případů dětí se syndromem CAN (Laslett et al., 2012; Donohue et al., 2017).

Na základě teorie připoutání se zjistil významný vztah mezi nejistou vztahovou vazbou a psychopatologií v budoucnosti. Rodiče užívající návykové látky v předškolním období svých dětí vykazovali nekonzistentní rodičovství, které přerůstalo i do zneužívání nebo zanedbávání dítěte. Ve školním věku dítěte rodiče neplnili jeho vzdělávací povinnosti a stupňovalo se domácí násilí. Zjistilo se, že rodič, který užívá návykovou látku, má třikrát vyšší pravděpodobnost, že svoje dítě fyzicky anebo sexuálně zneužije. (Lander, Howsare, Byrne, 2013; Valúchová, Dobříková, 2020). Mydlíková (2018) upozorňuje, že riziko se zvětšuje už i v případě, kdy je závislý jen jeden člen rodiny, nejvyšší rizikovitost pak s sebou nese závislost matky. Z našich předchozích výzkumů mezi matkami zdravých dětí a rozhovorů s experty jednoznačně vyplývá, že základem kvalitní péče o dítě je láska k dítěti, se kterou se váže nut-

nost vybudování si bazální citlivosti a vnímavosti pro tělo a duši dítěte a schopnost správně odhadnout situaci (Ivanová et al., 2017). Matky bez zájmu o dítě a matky závislé tyto schopnosti postrádají a jejich citlivost pro rizikové situace je tak významnou měrou snížena. Jak dokládají Valúchová a Dobříková (2020), děti s oslabenou citovou vazbou k matce mají nejen větší pravděpodobnost morbidit, ale i zhoršené sociální, psychologické a neurobiologické funkce, což se projevuje obzvláště v rodinách, kde rodiče užívají drogy.

Child Abuse and Neglect (CAN) – syndrom zneužívání a zanedbávání dítěte, je v českém prostředí z důvodů přesnějšího terminologického vymezení rozšířen i o pojem týrání. Pojem nemá trestněprávní význam, dle Zdravotní komise Rady Evropy (1992) označuje široké spektrum jednání, jako je psychické a fyzické, případně systémové týrání, šikanování, zneužívání vč. sexuálního, zanedbávání péče a dozoru, sekundární viktimizace aj. (Zoubková et al., 2011). Dunovský jej definuje (1995, p. 7) jako „*soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte.*“ Ze všech projevů syndromu CAN je nejvíce rozšířeným typem špatného zacházení s dětmi zanedbávání, tvoří až 75 % případů evidovaných v souvislosti se syndromem CAN (Pemová, Ptáček, 2016).

Souvislost mezi úmrtím dítěte a abúzem návykových látek pečujících osob je ale nesnadné jednoznačně prokázat. V soudnělékařské praxi je obtížné diagnostikovat projevy, které nejsou fyzické povahy. Na zanedbávání lze tak dle našich nálezů (Olecká, Lemrová, 2019) v případě náhlé smrti dítěte proto usuzovat spíše nepřímou. Mnoho z těchto činů tak zůstává neodhaleno či neobjasněno díky limitům diagnostiky náhlých úmrtí. Podobně je tomu ale i u fyzického týrání. Soudnělékařská diagnostika má v dětském věku své specifika, a to nejen s ohledem na častou rozdílnost patofyziologických procesů ve srovnání s dospělými jedinci, strukturální (ne)zralost orgánových systémů, ale i technické odlišnosti diagnostických postupů (např. pitvěvní technika) (Hirt et al., 2015, p. 92). Nepřirozené příčiny smrti dětí (a obzvláště kojenců) mohou zůstat (a mnohdy zůstávají) nezjištěny kvůli nedostatečnému prošetření okolností úmrtí, neznalosti anamnézy při současné diagnostické nespecifitě patologických nálezů.

Ještě větší problém nastává v případech, kdy chceme prokázat souvislost s užíváním návykových látek. Nejčastějším faktorem je zejména doba, která uplyne od spáchání trestného činu do doby zahájení trestního řízení, resp. trestního stíhání, tedy prokázání a zadokumentování užití návykové látky v době spáchání trestného činu v množství, které nepříznivě ovlivnilo psychiku pachatele atd. (Přecechtěl, 2013).

Z tohoto důvodu se nelze divit, že studie popisující a případně kvantifikující problematiku syndromu CAN v sou-

vislosti s užíváním návykových látek téměř chybí. Cílem příspěvku je na základě kvantifikace dat z policejních statistik kriminality páchané na dětech diskutovat validitu těchto dat vztahujících se k syndromu CAN v souvislosti s užíváním návykových látek.

2 SOUBOR A METODY

Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality tzv. Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK) provozovaného specializovaným pracovištěm Policejního prezidia, kterým je Odbor věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PČR. Data se vztahují k vybraným trestným činům za rok 2019, kde napadeným objektem (obětí) bylo dítě ve věku od 0 do 5 let. Při výběru souboru pro analýzu vycházíme z požadavku WHO zaměřit se právě na tuto věkovou skupinu (Zdraví 21). Pro analýzu byly vybrány pouze trestné činy spojované se syndromem CAN, přičemž se vycházelo ze symptomatiky syndromu CAN popsané Dunovským (1995). Z trestního zákoníku byly vybrány pouze ty trestné činy, které ve své skutkové podstatě obsahovaly některý ze syndromu CAN. Ve výstupních statistických sestavách jsou od roku 1960 evidována data o objasněné trestné činnosti, která byla spáchána pod vlivem alkoholu a od roku 2003 i údaje o protiprávním jednání spáchaném pod vlivem nealkoholových drog (příslušný číselník s identifikačním kódem, který se průběžně aktualizuje).

Extrahovaná data byla autory statě upravena pro statistickou analýzu a po vyčištění a odstranění duplicit statisticky zpracována. Výzkumný soubor obsahuje celkem

244 případů trestných činů. Pachatelé trestných činů byli kategorizováni dle pohlaví a vztahu k objektu napadení. Souvislost s návykovými látkami byla analyzována ve vztahu k typu skutku dle takticko-statistických kódů, pohlaví pachatele, vztahu pachatele k objektu napadení a věku objektu napadení.

3 VÝSLEDKY

Na základě analýzy dat získaných ze zmíněného ESSK lze konstatovat, že v roce 2019 bylo u vybraných trestných činů PČR registrováno 244 trestných činů (skutků), kdy objektem napadení (obětí) bylo dítě ve věku 0–5 let. Při posuzování předložených dat je však třeba zohledňovat skutečnost, že uváděné údaje vždy vypovídají pouze o PČR evidované kriminalitě a lze důvodně předpokládat, že některá protiprávní jednání mohou vykazovat jistou míru latence, neboť zůstávají díky svému charakteru neodhalena. Mohou tedy být neoznámené či nevyhledané a jejich reálný počet pak může být vyšší. Tento fakt pochopitelně silně ovlivňuje validitu a skutečnou výpočetní hodnotu prezentovaných dat. Míra objasněnosti této kriminality za uvedené období je relativně vysoká $n=140$ (57,4 %). Analýzou dat bylo dále zjištěno, že předmětné trestné činnosti se dopustilo celkem 141 známých pachatelů z toho 111 mužů a 30 žen. Nejčteněji byl spáchán trestný čin týrání svěřené osoby (§ 198) a znásilnění (§ 185). Podrobnější údaje jsou uvedeny v *tabulce 1*.

V *tabulce 2* lze vidět, že nejčteněji byl spáchán trestný čin na osobě čtyřleté, nejméně na dětech v kojeneckém věku. Je však třeba zmínit, že tabulka jasně demonst-

TSK, takticko-statistická klasifikace	objekt napadení – věk					total
	1	2	3	4	5	
vraždy – ostatní (§ 140)	3	2	1	0	0	6
usmrcení z nedbalosti (§ 143)	1	1	0	0	0	2
opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195)	2	3	0	1	1	7
únos dítěte a osoby ztížené duševní poruchou (§ 200)	1	0	1	0	1	3
úmyslné ublížení na zdraví (§ 145–146a)	5	2	3	3	2	15
násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352)	0	1	0	0	2	3
nebezpečné vyhrožování (§ 353)	1	1	0	3	1	6
nebezpečné pronásledování (§ 354), vydírání (§ 175)	0	1	1	0	1	3
omezování a zbavování osobní svobody (§ 170, 171)	1	0	1	0	0	2
týrání svěřené osoby (§ 198)	11	13	18	28	18	88
týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199)	1	1	5	4	4	15
znásilnění (§ 185)	2	3	10	22	16	53
pohlavní zneužívání v závislosti (§ 187/2)	0	2	5	5	3	15
pohlavní zneužívání ostatní (§ 187/1, 3, 4)	1	1	4	3	10	19
komerční forma sexuálního zneužívání – ostatní (§ 187/1, 3, 4)	0	0	0	1	0	1
šíření pornografie (§ 191)	0	0	0	0	1	1
ostatní mravnostní trestné činy (§ 190, 192–194)	0	0	2	2	1	5
celkem	29	31	51	72	61	244

Tabulka 1 | Evidované trestné činy dle věku objektu napadení

je, že páchaní trestné činnosti na dětech v kojeneckém věku má nejčastěji fatální následky. Pachatelé trestného činu u všech forem následků byli nejčastěji vlastními rodiči dítěte.

Z registrovaných dat dále vyplývá, že u 11 pachatelů byl identifikován vliv návykové látky na spáchání trestného činu pod vlivem návykové látky, z toho u 9 pachatelů byl zjištěn vliv alkoholu (muž 6x, žena 3x), přítomnost nealkoholové drogy, konkrétně metamfetaminu (n=1) a heroinu (n=1), byla zaznamenána u 2 pachatelek (*tabulka 3*). Trestného činu týrání (dle § 198, § 199) se pod vlivem návykových látek dopustili tři muži a tři ženy. Byly evidovány dvě vraždy (§140).

Podíváme-li se podrobněji na data v *tabulce 4*, lze vidět, že do souvislosti s užitím návykových látek byly dány pouze dva trestné činy s následkem smrti (v obou případech se jednalo o vraždu dle §140).

4 DISKUZE

Z evidované trestné činnosti převažují trestné činy související s fyzickým týráním, následují činy sexuálního zneužívání a téměř mimo evidenci jsou činy zanedbávání. Tyto nálezy nejsou v souladu se statistikami MPSV (cit. 2020), které naopak právě zanedbávání evidují ve sledovaných letech jako nejčastější. V nesouladu jsou i evidence o fatálních následcích. Situace je pochopitelná, neboť jednotný systém evidence těchto případů neexistuje a odlišnosti ve statistikách různých rezortů tak nejsou žádným překvapením. Neexistenci jednotného systému považujeme za zásadní nedostatek, který ztěžuje nastavení preventivních opatření při ochraně dětí. Předpokládáme, že znalost rozsahu problematiky je nutným předpokladem pro efektivní nastavení záchranných sítí. Jsme si přitom plně vědomi úskalí, která sběru kompletních a validních dat dosud brání.

následky	vztah oběti k pachateli	objekt napadení – věk						
		1	2	3	4	5	total	
bez následků	bez vztahu	0	0	0	1	2	3	
	dítě v blízkém příbuzenském vztahu (vnuk, vnučka apod.)	0	0	0	1	0	1	
	dítě ve vztahu ke známé osobě (soused, známý)	0	0	0	1	0	1	
	dítě, kde jeden z rodičů je druh/družka, přítel	0	0	0	1	0	1	
	vlastní dítě	0	2	0	3	0	5	
jiné ¹	bez vztahu	2	2	0	4	6	14	
	bratr	0	0	1	0	0	1	
	dítě manželky	0	0	1	0	0	1	
	dítě v blízkém příbuzenském vztahu (vnuk, vnučka apod.)	0	0	2	1	2	5	
	dítě ve vztahu spolužáka, kamaráda	0	0	0	1	2	3	
	dítě svěřené k doзору (vychovatel, učitel, vedoucí kroužku apod.)	0	1	0	0	0	1	
	dítě ve vzdáleném poměru (synovec, neteř apod.)	0	0	4	7	1	12	
	dítě ve vztahu ke známé osobě (soused, známý)	1	0	3	3	5	12	
	dítě, kde jeden z rodičů je druh/družka, přítel	2	0	3	4	7	16	
	sestra	0	0	1	0	4	5	
	vlastní dítě	10	15	19	25	19	88	
	chybí údaj	dítě, kde jeden z rodičů je druh/družka, přítel	0	0	0	1	0	1
	smrt	dítě, kde jeden z rodičů je druh/družka, přítel	0	2	0	0	0	2
vlastní dítě		3	0	1	0	0	4	
zranění	bez vztahu	1	2	1	1	1	6	
	dítě v blízkém příbuzenském vztahu (vnuk, vnučka apod.)	0	0	0	1	0	1	
	dítě ve vztahu spolužáka, kamaráda	0	0	0	0	0	0	
	dítě svěřené k doзору (vychovatel, učitel, vedoucí kroužku apod.)	2	0	0	0	0	2	
	dítě ve vztahu ke známé osobě (soused, známý)	0	0	1	0	0	1	
	dítě, kde jeden z rodičů je druh/družka, přítel	0	2	3	5	2	12	
	vlastní dítě	4	2	9	6	5	26	
	celkem	25	28	49	66	56	224	

Tabulka 2 | Věk objektu napadení a vztah oběti k pachateli dle následků trestného činu

¹ | Kategorii „jiné“ považujeme ve výkazech za problematickou z hlediska výpovědní hodnoty i validity. Vzhledem k vysoké četnosti této kategorie lze předpokládat, že kategorie může být v mnoha případech volena i jako zastupující za „chybí údaj“.

pohlaví pachatele	TSK, takticko-statistická klasifikace	vliv návykových látek			
		alkohol	heroin	metamfetamin (pervitin)	total
muž	vraždy – ostatní (§140)	1	0	0	1
	nebezpečné vyhrožování (§ 353)	2	0	0	2
	týrání svěřené osoby (§ 198)	3	0	0	3
žena	vraždy – ostatní (§140)	0	0	1	1
	opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§195)	1	0	0	1
	týrání svěřené osoby (§ 198)	1	1	0	2
	týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199)	1	0	0	1
	celkem	9	1	1	11

Tabulka 3 | Trestné činy pod vlivem návykové látky

následky	vliv návykových látek			total
	alkohol	heroin	metamfetamin (pervitin)	
bez následků	0	0	0	0
jiné	7	1	0	8
smrt	1	0	1	2
zranění	1	0	0	1
celkem	9	1	1	11

Tabulka 4 | Následky trestných činů spáchaných pod vlivem návykových látek

V souladu s Mydlíkovou (2019) si plně uvědomujeme, že zásadní překážka sběru validních dat spočívá v možnostech (limitech) identifikace rizikových případů. Předpokládáme, že validní data získaná na základě standardizovaných validních nástrojů by umožnila cíleně zaměřit pozornost na nejzranitelnější skupiny. Důsledné zmapování rozsahu problematiky by zároveň mohlo pomoci ve snahách o snížení bagatelizace problému v široké veřejnosti. To by v důsledku mohlo vést také k detabuizaci problematiky a větší ochotě sociálního okolí agresorů a profesionálů pečujících o zdraví a blaho dítěte upozornit na podezření z týrání pověřené orgány a zamezit tak v některých případech fatálním následkům dlouhodobého domácího násilí. Pro efektivní primární prevenci je ale vedle vedení validní evidence nutné motivovat zodpovědné orgány k interdisciplinární spolupráci.

Na základě našich zkušeností z předchozích výzkumů (Olecká et al., 2019) i praxe jsme očekávali, že ani v tomto případě četnost evidovaných případů užití návykových látek při páchaní trestné činnosti nebude vysoká. Naše očekávání se naplnilo. Zjištěná souvislost u evidovaných případů ani zdánlivě nedosahuje spodní hranice existujících odhadů o 21–54 % případů dětí se syndromem CAN páchaným pod vlivem návykové látky (Laslett et al., 2012; Donohue et al., 2017). Na zjišťování přítomnosti návykových látek na místě úmrtí dítěte neexistuje jednoznačný guideline a obvykle, s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem děje, záleží na policejním orgánu, resp. orgánech činných v trestním řízení, zda nařídí znalecké posouzení

přítomnosti návykových látek v těle podezřelého. Etiologie jednání směřujícího proti životu a zdraví dítěte může být velmi široká a také nejednoznačná, resp. multifaktoriální. Při zpracování statistických dat je třeba si klást otázku, jak rozsáhlý je problém abúzu návykových látek ve spojitosti se syndromem CAN.

Bohužel je třeba konstatovat, že existuje relativně málo studií, které by se na souvislost užívání návykových látek a týrání, zneužívání a zanedbávání dětí zaměřovaly. Souvislost mezi úmrtím dítěte a abúzem návykových látek pečujících osob je nesnadné jednoznačně prokázat, neboť zdokumentování užití návykových látek a následně trestněprávní relevantní konstatování, že tato látka svými účinky a aplikovaným množstvím nepříznivě ovlivnila psychiku pachatele či jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování natolik, že v důsledku tohoto stavu spáchal trestný čin, není snadné. Podléhá mnoha proměnným (identifikace podezřelého či obviněného jako uživatele návykové látky a zaprotokolování této skutečnosti, odebrání biomateriálu /stop/ a zajištění soudněznaleckého posudku, editace výsledků opatření v ETR, atd.) (Přecechtěl, 2013).

5 ZÁVĚR

Vliv užívání návykových látek se s ohledem na vývojové období dítěte ukazuje jako velmi nebezpečný už od prenatalního období a raného vývinu, kdy se u dětí vybuchovala nejistá, případně až dezorganizovaná, vztahová vazba. Z praxe je zřejmé, že prevence syndromu CAN u předškolních dětí, zejména u rodičů závislých na návykových látkách (a tím rodičů méně ochotných ke spolupráci), je velmi náročná. Právě skupiny nejmenších dětí jsou z hlediska diagnostiky syndromu CAN nejproblematičtější. Mnohé z testovaných dětí jsou ve vysoce rizikovém spektru a odhady výzkumných pracovníků jsou znatelně mírnější, než je tomu ve skutečnosti (Mydlíková et al., 2019).

Zejména u nedbalostních trestných činů pod vlivem alkoholu lze předpokládat, že oznámení o smrti dítěte (zejména na těch mladších 1 roku) přichází až ve chvíli, kdy rodič,

který před smrtí dítěte požil alkohol, vystřízliví. Evidence případů tak zobrazuje pouze pomyslnou špičkou ledovce. Za vhodné považujeme provedení hlubší analýzy dalších zdrojů (například informace shromažďované OSPOD nebo informace obsažené ve spisech pro účely trestního řízení – tj. znalecké posudky z oboru psychologie, psychiatrie atd.) Záměrem textu tak proto není věrohodně kvantifikovat souvislost syndromu CAN a abúzem návykových látek. Naopak bychom spíše rádi diskutovali problematiku syndromu CAN v souvislosti s užíváním návykových látek a upozornili na pravděpodobně nízkou validitu prezentovaných dat. K využitelnosti některých vybraných dat vykazovaných v policejních statistikách (ESSK) se tak stavíme v současné době spíše kriticky.

Role autorů | Ivana Olecká navrhla počáteční podobu rukopisu, provedla statistickou analýzu a interpretaci dat, provedla rešerši literatury, vytvořila základ pro tvorbu teoretických východisek a diskuzi. Patricia Dobříková podílela se na rešerši literatury a shrnutí souvisejících prací, podílela se na interpretaci dat. Petr Přecechtěl zajistil získání statistických dat a podílel se na jejich interpretaci. Všichni autoři přispěli ke vzniku článku podílem na tvorbě manuskriptu a schválili jeho konečnou podobu.

Konflikt zájmů | Bez konfliktu zájmů.

LITERATURA / REFERENCES

- ARPA, S. Ženy užívající drogy: otázky, potřeby, řešení, výzvy a význam pro politiku a praxi. *Zaostřeno*. 2018, **16** (3).
- DONOHUE, B. PLANT, C. P. LOUGHRAN, T. A. & A. TORRES. Family assisted contingency management within the context of evidence-supported treatment for child neglect and drug abuse. *Journal of child and family studies*. 2017, **26**(8).
- DUNOVSKÝ, J. et al. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada, 1995. https://is.jabok.cz/el/JA10/zima2013/S2041/um/1041561/Tyrane_-zneuzivane-a-zanedbavane-dite---Dunovsky.pdf.
- HIRT, M. *Soudní lékařství*. Praha: Grada, 2015.
- HUTTOVÁ, M. et al. Následky závislosti těhotných žen od alkoholu a drog pre plod a novorodena. *Alkoholizmus a drogové závislosti (Protialkoholický obzor)*. 1999, **34**(2).
- IVANOVÁ, K. OLECKÁ, I. VENCOVÁ, B. & L. JURICKOVA. (2018) Health literacy of mothers in the first year of motherhood—Expert interpretation map. *Kontakt*. 2018, **20**(4), p. e333-e339.
- LANDER, L. HOWSARE, J. & M. BYRBE. The impact of substance use disorders on families and children: from theory to practice. *Soc. Work Public Health*. 2013, **28** (3–4), p. 194–205.
- LASLETT, A. M. ROOM, R. DIETZE, P. & J. FERRIS. Alcohol's involvement in recurrent child abuse and neglect cases. *Addiction*. 2012, **107**(10).
- MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. *Zdraví 21 – Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR*. 2002, [cit. 2016-07-05]. Dostupné z: <http://databaze-strategie.cz/cz/mzd/strategie/zdravi-21>.
- MPSV. *Roční výkaz o výkonu sociálněprávní ochrany dětí*. 2020, citováno dne 7. 7. 2020. Dostupné na <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>.
- MRAVČÍK, V. et al. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2017prevence.
- MYDLÍKOVÁ, E. *Posudzovanie sociálnej rizikovosti rodiny*. Trnava: Typi Universitatis Tynravisensis, 2018.
- MYDLÍKOVÁ, E. (ed). *A zrodilo sa zlo*. Trnava: Typi Universitatis Tynravisensis, 2019.
- MYDLÍKOVÁ, E. PATYI, P. VARGOVÁ, D. NICOLUSSI, L. & J. SLANÝ. Creating rapid test for timely CAN syndrome diagnostics. *Sommaire, Pensée plurielle*. 2019, **2** (50).
- National Institute on Drug Abuse (NIDA). Public Information Branch. *Drug abuse prevention for at-risk groups*. 1997, (No. 97). National Institute on Drug Abuse, Office of Science Policy and Communications, Public Information Branch.
- OLECKÁ, I. & A. LEMROVÁ. The Pitfalls of Diagnosing Sudden Infant Death Syndrome: Case Studies. *GRANT Journal*. 2019, **7**(2).
- OLECKÁ, I. PŘECECHTĚL, P. & H. SKARUPSKÁ. Abúzus alkoholu pečujících osob jako rizikový faktor smrti dětí do pěti let: Limity statistických přehledů kriminality. *Sociální Pedagogika*. 2019, **7**(1).
- PEMOVÁ, T. & R. PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Grada Publishing, a. s., 2016.
- PŘECECHTĚL, Petr. Sekundární drogová kriminalita – co o ní víme, respektive co o ní můžeme vědět? In: *Kriminologie aktuální problémy*. ZOUBKOVÁ, Ivana, Jana FIRŠTOVÁ et al. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2013.
- Statistické přehledy kriminality (za léta 2007–2017) [online]. [cit. 30. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.
- ŠLAMBEROVÁ, R. & P. CHAROUSOVÁ. Metamfetamin – droga těhotných závislých žen. *Československá fyziologie*. 2008, **57**(1).
- ŠLAMBEROVÁ, R. Drugs in pregnancy: the effects on mother and her progeny. *Physiological research*. 2012, 61. Dostupné z: http://www.biomed.cas.cz/physiolres/pdf/61%20Suppl%201/61_S123.pdf.
- TUCHMAN, E. Women and addiction: the importance of gender issues in substance abuse research. *Journal of addictive diseases*. 2010, **29**(2).
- VALÚCHOVÁ, N. & P. DOBRÍKOVÁ. Influence of attachment to the child's development in relation to psychopathology. In: *Children in Social Work. Book of scientific articles*. 2020, Trnava, ISBN 97 8-80-568-0309-7, EAN 978 8056803097, DOI 10.31262/978-80-568-0309-7/2020.
- ZOUBKOVÁ, I. et al. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.